

สมาธิธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : กราบนมัสการสวัสดิ์ ขอเรียนถามสั้นๆ ครับ

ขณะเข้าสมาธิก็สงบตั้งได้ ตั้งอยู่ คือสงบ ปราศจากข้อกังวลใดๆ ก็พุทโธรักษาความสงบมาเรื่อยๆ ไม่รู้เวลา คือจะออกจากสมาธิ ตอนนั้นก็ไม่ได้ตั้งใจกะเกณฑ์เวลา แต่พอจะออกได้ยั้งเสียดัง ธรรมรักษาธรรม ความสงบรักษาความสงบ อย่าเพิ่งออก

ผมพิจารณาสังเกตในขณะนั้นก็ยังสงบ พุทโธต่อได้เรื่อยๆ แต่ยังไม่มิกิจภายนอกที่จะทำ ก็พุทโธต่อจนรู้สึกว่ามีเพื่อน มันคลาย คือสงบ แต่มันคลายแล้วไม่ได้สงบน้อยลง แต่ความรู้สึกมันคลาย (ไม่รู้จะอธิบายอย่างไร รู้แต่ว่ามันคลาย แต่ยังสงบ) ผมก็ออกจากสมาธิครับ จึงสงสัยขอเรียนถาม สงบใช่ธรรมไหมครับ ขอขอบคุณครับ

ตอบ : ครั้งที่แล้วเขาถามปัญหาทำไมใหม่ เรื่องที่ว่าเขาเข้าสมาธิแล้วมันออกสมาธิไม่ได้ หนึ่ง เข้าสมาธิแล้วเขากำหนดเวลาไม่ได้ หนึ่ง

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าทำความสงบแล้ว เป็นความสงบนี้เป็นธรรมใหม่

เป็นสิ การทำความเพียรนะ ขาดสติ สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม เป็นธรรมใหม่ เป็น คำว่า “เป็นธรรม” ใจ ทีนี้คำว่า “เป็นธรรม” สติ ถ้ามีสติคือความเพียร ความเพียรก็คือดำริชอบ นี่เป็นสัมมาทิฐิ ถ้ามีจกาทิฐิมันขาดสติหรือทำอะไรโดยความพลั้งเผลอ นั่นเป็นความเพียรใหม่ เป็นความเพียร แต่เป็นมิจจา ถ้าเป็นสัมมา สัมมามันจะมีความถูกต้องดีงามของมัน ฉะนั้น ความถูกต้องดีงามของมัน ความถูกต้องดีงามคือปัจจัยตั้ง สันทิฐิโก คือความรู้ขึ้นมาในใจ ถ้าความรู้ขึ้นมาในใจ

คำถามถามว่า “ความสงบเป็นธรรมใหม่”

คือว่ายังมั่นใจว่าสิ่งที่ทำอยู่นั้นคือความสงบ คือสมาธิ ใช่ไหม

ใช่ ถ้าเป็นสมาธิคือสมาธิ แต่ทำไมเราตอบครั้งนั้นเราตอบไปยืดยาวมาก ยืดยาวมาก เพราะมันเป็นคติธรรมได้ มันเป็นคติธรรมได้ว่า คนเราเวลาทำความสงบแล้วอยากจะรู้ว่าเวลาเท่าไร เราก็พูดเพื่อเปรียบเทียบว่าเวลาเข้าสู่ความสงบ

คนเรานะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเข้าอัปนาสมาธิ เวลาเข้ารวมใหญ่ รวมไป ๓ ชั่วโมง ๔ ชั่วโมง ๘ ชั่วโมง มันแล้วแต่ใจ จิตเข้าได้มากได้น้อยแค่ไหน มันเข้าไปแล้ว หลวงตาท่านสอนว่า ถ้าจิตสงบแล้วอย่าไปกวนมัน อย่าไปดึงออก ปลดอมมันอยู่อย่างนั้น แล้วถ้ามันคลายตัวออกมา มันคลายออกมาแล้วเราก็อ่ทำงานอย่างอื่นต่อเนืองไป แต่ถ้ามันยังสงบอยู่ เราอย่าไปกวน ถ้ากวนแล้ว พอไปดึงออกมา พอดึงออกมาหรือว่าพยายามถอยออกมา พอถอยออกมาต่อไปมันเข้ายากออกยาก เพราะอะไร เพราะไปฝืนมัน ถ้าไปฝืนมันขึ้นมา ใ้มันเป็นสัจจะ เป็นความจริงของมัน

มันคือใคร มันคือผล วิบากใจ ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เพราะมันมีเหตุมีปัจจัยขึ้นมา เพราะมีเหตุมีปัจจัย เหตุปัจจัยคืออะไร คือสติ คือคำบริกรรม ถ้ามีเหตุมีปัจจัยขึ้นมา ผลของมันคือความสงบ แล้วความสงบมากสงบน้อยมันอยู่ที่เหตุ เหตุมาก เหตุน้อย เหตุมันคง เหตุคลอน แคลน เหตุคลอนแคลนมันเป็นสมาธิได้อย่างไร

เหตุคลอนแคลนเป็นสมาธิก็คือมันสั่นหล่นใจ สั่นหล่นก็คือฟลุกลง มันฟลุกลง มันเข้าไป แล้วแต่ คนเราพอมันสั่นหล่น มันเป็นโดยที่เราไม่มีปัญญาควบคุม มันเข้าเหมือนกัน เข้าสมาธิเหมือนกัน มันเข้าของมัน แล้วมันก็ออกของมัน แล้วมันทำอะไรล่ะ

แต่ผู้ชำนาญในวสินะ ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติท่านต้องรักษาใจของท่าน ท่านกำหนดบริกรรม กำหนดปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันสงบได้ เวลามันคลายตัวออกมา แล้วทำให้สงบเข้าไป เข้าไปแล้วพอมันคลายตัวออกมา ทำความสงบเข้าไป ถ้าสงบแล้วเรารักษาความสงบนั้น เรารักษาความสงบนั้นรักษาไว้ไม่ได้ รักษาไว้ไม่ได้เพราะมันขาดปัญญา

ปัญญาก็ออกมาใช้พิจารณา ออกไปพิจารณาต่างๆ พอพิจารณาไปแล้ว มันรู้เหตุรู้ผลขึ้นมา มันก็กลับมาบริกรรม กลับมาต่างๆ มันรู้ เพราะบริกรรมอย่างนี้ผิดอย่างนี้ เพราะกินอาหารอย่างนี้ ทำให้ไอ้อาดอย่างนี้ เพราะเร่งความเพียรจนไม่ได้พักผ่อน มันจะเป็นแบบนี้ นี้เขามีความชำนาญอย่างนี้มันก็เลยทำสมาธิได้ง่าย พอทำสมาธิได้ง่าย เขาเรียกว่ากัลยาณปุถุชน

ปุถุชนคนหนาด้วยกิเลส กัลยาณปุถุชน พอมันรู้เท่าทันอารมณ์ของตัวเอง รู้เท่าทันด้วยเหตุด้วยผลขึ้นมา มันก็ทำสมาธิได้ง่าย เห็นไหม การทำสมาธิได้ง่าย กับคนทำสมาธิได้ยาก คนหนา คนแบกคนหาม คนหนามันทำสมาธิได้ยาก

ที่นี่ทำสมาธิได้ยาก เพียงแต่ที่ว่าที่เราตอบปัญหาไป เราเข้าใจว่าเป็นสมาธิใหม่ เป็นธรรมใหม่ เป็น เป็นธรรม แต่ธรรม เห็นไหม เด็กขึ้นมา เวลาคนที่เขามีลูก ลูกของเขาเลี้ยงง่าย ลูกของเขาไม่กวน ลูกของเขาเป็นเด็กดี เป็นเด็กดีใหม่ เป็น แล้วทำอย่างไรต่อ

นี่ก็เหมือนกัน มันเป็นสมาธิ เป็นธรรมใหม่ เป็น ความสงบเป็นธรรมใหม่ เป็น เป็นธรรม แต่ธรรมนี้มันก็ผ่านไปแล้วไง ธรรมนี้มันผ่านไปแล้ว เราเคยทำสมาธิได้ เราก็ผูกพันกับสมาธิอันนั้น

พอกินหรือ มันพอกินใหม่ มันไม่พอกินนะ ในปัจจุบันนั้น ขณะนั้นมันพอกิน แต่พอเราทำมาแล้ว เราจะโตขึ้น คนโตขึ้นต้องมีบ้านมีเรือน เห็นไหม มีบ้านหลังแรก มีรถคันแรก มันมีค่าใช้จ่ายทั้งนั้นนะ นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันจะเจริญต่อไปมันก็ต้องเข้มแข็งมากไปกว่านี้ ที่เราพูดไปคราวที่แล้ว เราพูดเพราะเหตุนี้ไง

เหตุว่า หนึ่ง เราไม่ต้องไปติดกับกาลเวลา เขาบอกว่าเขาจำเวลาไม่ได้ว่าเขาเข้าเวลาเท่าไร แล้วออกเวลาเท่าไร เห็นไหม ตรงนี้มันเป็นประเด็น มันเป็นปมของนักปฏิบัติทั้งหลาย

นักปฏิบัติทั้งหลายเลยนะ ว่าเวลาเข้าแล้วก็จะ เป็นเมื่อไหร่ จะเป็นเท่าไร อยากจะทำสติดีเอาไว้ไง อยากจะทำสติดีเอาไว้ อยากจะแบบว่าสมมุติวันทีประจำวันมันทีไรวะเลย เราภาวนาเท่านั้น เราภาวนาอย่างนี้ นี่มันเป็นประเด็นที่เราไปเหนี่ยวรั้งอดีต มันเป็นอดีตไปแล้ว สิ่งที่ผ่านมาผ่านไปแล้วก็ผ่านไปแล้ว ที่มันยังไม่มาก็ยังไม่ถึง เราก็อยู่กับปัจจุบันของเราไป

ฉะนั้น ถ้ามันเข้าไปสงบแล้วเรามีสติ เห็นไหม หลวงปู่มั่นสอน สั่งไว้เลย “อยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทโธไม่เสียว”

เราอยู่กับความรู้สึกเรานี่ อยู่กับผู้รู้ อยู่กับความรู้สึกเรา พุทโธอยู่นี่ อยู่กับผู้รู้ ถ้าผู้รู้มันสมบุรณ์ สิ่งอื่นที่จะเข้ามาช่วยวนให้มันวอกแวกอแวมันเป็นไปไม่ได้เลย แต่ถ้าผู้รู้มันอ่อนแอ ผู้รู้นี้หวั่นไหว ไม่ต้องให้ใครมาหลอกหลอน มันหวั่นไหว มันโน้มน้าวไปหาเขาอยู่แล้ว ฉะนั้น เราอยู่กับผู้รู้ อยู่กับพุทโธให้มันชัดเจนขึ้นมา

ฉะนั้น ชัดเจนขึ้นมา สิ่งที่ตอบปัญหาไปนั้น ตอบปัญหาไปเพื่ออนาคตไง ตอบปัญหาไปว่าเพื่อไม่ให้ติดในประเด็นนั้น แล้วเราทำต่อเนื่องขึ้นไป

สิ่งที่เรื่องประเด็นว่าเราจะเข้าเวลาได้ทำอะไร

ฉะนั้น เวลาส่วนใหญ่แล้วเวลาเข้า เขาก็คุยกันอย่างนี้ทั้งนั้นนะ เวลาเรานั่งสมาธิ ๒ ชั่วโมง นั่งได้ประมาณ ๑๕ นาที ครึ่งชั่วโมง ๑ ชั่วโมง ชั่วโมงครึ่ง ก็ชั่วโมง เราก็ต้องคุยกัน ด้วยข้อเท็จจริง ด้วยสาระ มันก็ต้องเอามาพูดกันนี้แหละ แต่อย่าให้เป็นประเด็นในใจใจ อย่านำให้เป็นประเด็นในใจว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ มันกังวลนะ อย่าให้ใจมันกังวล

ที่เราพูดไปนี่เราจะตัดประเด็น ตัดความกังวลของนักปฏิบัติว่า ไม่ต้องไปห่วงหรอก ให้อธิบายที่ว่าจะออกมาลงบันทึกประจำวันว่าวันนี้เราได้ภาวนากี่หน ได้ภาวนา ไม่ต้องห่วงการลงบันทึกประจำวันนั้น เอาข้อเท็จจริง เอาหัวใจที่มันได้หรือไม่ได้ ตรงนี้สำคัญกว่า

ฉะนั้น พอสำคัญแล้ว แล้วออกมามันจะได้ไม่ได้ มันจะ ๕ นาที ๑๐ นาทีก็ช่างหัวมัน แต่มันได้ผลหรือเปล่าละ มันสงบหรือเปล่าละ มันเป็นจริงหรือเปล่าละ เอาตรงนั้น นี่พูดถึงเวลาใจ ฉะนั้น ใต้นี้พูดถึงเป็นประเด็น

แต่ถ้าเราไม่เป็นประเด็น เออ! เราไม่เป็นประเด็นหรอก เพราะว่าเราไม่ได้คิดข้อมตรงนั้น แต่ที่เราพูดเพราะว่า ในสังคมนักปฏิบัติเขาจะติดข้องกันตรงนั้น เขาจะเอาสิ่งนั้นมาสื่อสารกัน เวลาสื่อสารกันก็สื่อสารโดยข้อเท็จจริงนั่นแหละ แต่ไม่ให้ประเด็นที่ว่าเราจะต้องทำอย่างนั้นให้มันเป็นความกังวลของใจ ถ้าใจกังวลแล้วมันทำอะไรมันก็ทำได้ยาก

ฉะนั้น ถึงถามมาว่า ความสงบนั้นใช้ธรรมใหม่ ที่ทำไปมันสงบมันใช้ธรรมใหม่ แต่หลวงพ่อดอบชะไม่มีอะไรเหลือเลย ดอบชะ แหม! เหมือนกับเด็กไร้เดียงสาเลย

ก็เขาถามมาอย่างนั้น เปล่า มันจำ มันจำเพราะเราตอบไปอย่างนั้นจริงๆ คราวที่แล้วเราตอบแบบเล่นนะ ตอบแบบเล่น ตอบเป็นการหยอกล้อ เราตอบแบบหยอกล้อให้คนไม่มีความวิตกกังวล ให้สิ่งใดที่มันเป็นประเด็น ให้เราวางไว้ ให้มาทำคุณงามความดี เราตอบไปแบบนั้น ฉะนั้น สิ่งที่เป็นแบบนั้นเพื่อให้เห็นสะดวกในการปฏิบัติ ว่าอย่างนั้นเลย

ฉะนั้น พอเราตอบไปแล้ว หลวงพ่อได้ตอบคำถามผมหรือเปล่า หลวงพ่อดอบหรือ หลวงพ่อกัดเอา จึงมีคำถามใหม่มา คำถามใหม่มา สงสัยที่ตอบไปนั้นตอบเล่นๆ หรือตอบจริง

ตอบจริงๆ นั่นแหละ แต่หยอกล้อ หยอกล้อด้วยความให้คนเข้าใจ ให้คนปล่อยวาง ให้คนไม่มีความกังวล ให้ไม่มีประเด็นในใจ แล้วเวลาปฏิบัติไปมันปฏิบัติไปก้าวหน้า

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า คำถามที่ถามมาว่า มันเวลาไม่ได้ มันออกจากสมาธิไม่ได้ เพราะนักปฏิบัติด้วยกันมีเยอะมากที่ติดตรงนี้ คิดว่าพอเข้าสมาธิแล้วออกไม่ได้ “โธ้ย! หลวงพ่อ มันออกไม่ได้”

ออกไม่ได้ ทำไมเอ็งพูดกับกูได้ละ ที่เอ็งพูดอยู่นี้มันออกไม่ได้ได้อย่างไร แต่ความคิดมันรู้ มันคิดบอก เข้าสมาธิแล้วออก “หลวงพ่อก อออกไม่ได้ช่วยที”

เราเจออย่างนี้บ่อย แล้วคำถามก็ถามมา เราถึงบอกว่าโดยทั่วไปเขาคิดกันอย่างนั้นไง โดยความมันเป็นอุปาทาน มันเป็นความอุปาทานในใจแล้วมันมีกิเลสอยู่ สังคมปฏิบัติมันเป็นแบบนั้น

ฉะนั้น คำถามมา แบบว่าเขาขงลูกมาให้ ขงลูกมาให้เราก็ตบ ก็คำถามมันขงมา โธ้ย! ขงลอยมาเด่นเลย แล้วเราไม่ตอบเราก้ไม่ใช่ นักกีฬาตี นักกีฬามีอาชีพนะ ถ้ามีอาชีพขงมามันตอบอยู่แล้ว ฉะนั้น คำถามถามมาแบบนั้น ทีนี้คำถามแบบนั้น ถามว่าหลวงพ่อดตอบคำถามผมหรือเปล่านั้น

ตอบ ตอบไปแล้ว ก็เลยมีคำถามใหม่มาว่าสิ่งที่ทำมาถูกไหม

เพราะมันเป็นความกังวลต่อเนื้อว่า ที่ทำไป ถามไป แล้วหลวงพ่อดตอบอย่างนี้มันถูกต้องหรือเปล่า เราทำถูกหรือเปล่า คนปฏิบัติมันจะวิตกกังวลว่าเราปฏิบัติถูกหรือผิด ฉะนั้น ถ้าถามมาอีก ถามว่า “คำถามสั้นๆ ขณะที่เข้าสมาธิก็สงบอยู่ ก็สงบตั้งได้ ตั้งอยู่ คือสงบ”

ใช่ ตั้งได้ ตั้งอยู่ คือสงบ ถ้าตั้งได้ ตั้งอยู่ คือสงบ มันปราศจากข้อกังวลใดๆ ทั้งสิ้น

“ปราศจากข้อกังวลใดๆ ก็พุทโธรักษาความสงบเรื่อยๆ ไม่รู้เวลา จึงออกจากสมาธิ”

ไม่สำคัญ เอาความสงบของเรา ก็กาลเวลา เราเปรียบเทียบเวลาของพรหม เวลาของเทวดา เวลาของมนุษย์ มันแตกต่างกัน เวลาของแมลงวัน แมลงวันมัน ๗ วันตายนะ เวลาของสัตว์ อายุขัยของมันเท่าไร อายุขัยของสัตว์แต่ละชนิดมันก็ไม่เหมือนกัน ฉะนั้น มันไม่ต้องไปวิตกตรงนั้น ฉะนั้น ไม่ต้องวิตกตรงนั้นคือว่าเราไม่เอาสิ่งนั้นมาเปรียบเทียบ

แต่ถ้าเวลาเราปฏิบัติ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เรามีอายุขัย ๑๐๐ ปี อายุขัยของเราประมาณ ๑๐๐ ปี ๑๐๐ ปีนี้เราจะทำอย่างไร เราจะชวนขวยอย่างไร เอออันนี้มาเป็นประเด็นในหัวใจเราถูกต้องดีกว่า

ฉะนั้น ถ้ามันไม่รู้จักเวลาออกจากสมาธิ ไม่สำคัญ ถ้าเป็นสมาธิมันตั้งได้ มันอยู่ได้ ถ้าอยู่ได้ ถ้ามันสงบได้ เราก็พุทโธต่อเนื่องไป เพราะมันยังพุทโธได้ ถ้าพุทโธได้ อย่างมากเป็นอุปจาระ ถ้าอุปจาระมันยังรับรู้ได้ พุทโธไปเรื่อยๆ ถ้าพุทโธจนมันละเอียดเข้าไป จนมันพุทโธไม่ได้เลย นั่นอัปปนา ถ้าเข้าอัปปนาแล้ว แล้วทำสมาธิทำไม ทำสมาธิไว้ทำไม เขาบอกสมาธิแก้เคลสไม่ได้ ทำสมาธิทำไม

ทำสมาธิไว้พักผ่อน ทำสมาธิไว้พักร้อน ทำสมาธิไว้ผ่อนคลาย พอดีผ่อนคลายแล้ว คนที่ไม่ตั้งเครียด คนที่ผ่อนคลาย จะไปทำงานสิ่งใดมันทำด้วยความสดชื่น มันทำด้วยข้อเท็จจริง

แต่คนเราอ่อนล้า คนเราอ่อนเพลีย คนเราแบกหามภาระทั้งนั้นเลย แล้วจะต้องมีงานต่อเนื่องไป ต้องมีงานใหม่เข้ามา นี่ไง มันถึงทำได้ยากไง ถึงต้องทำสมาธิเพื่อเหตุนี้ไง ทำสมาธิเพื่อผ่อนคลาย ทำสมาธิเพื่อพักร้อน ทำสมาธิให้ใจสดชื่น ทำสมาธิไว้ แล้วสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิโดยแท้มัน ไม่มีสมุทัยเข้ามาเจือปน ถ้ามีสมุทัยเข้ามาเจือปนเป็นมิถิลาสมาธิ

สัมมาสมาธิคือสมาธิแท้ๆ สัมมาสมาธิคือจิตมันตั้งมั่น พอจิตตั้งมั่นมันไม่มีสมุทัยเข้ามาเจือปน เวลามันออกไปใช้ปัญญา สมุทัย สมุทัยคืออะไร สมุทัยคือตัณหา ภวตัณหา ตัณหา คืออยากได้ วิภวตัณหาคือผลัด อะไรที่ไม่พอใจ ผลัดๆๆ นี่คือตัณหา ตัณหา คืออยากและไม่อยาก มันผลัดมันดึงของมันในหัวใจของมัน นี่มันจะเข้ามาทำให้จิตใจของเราคลอนแคลน

ถ้าทำสัมมาสมาธิ สมาธิ สมุทัยมันไม่เข้ามาเจือปนหรือ สมาธิมันเป็นสัมมาสมาธิ แล้วออกฝึกหัดใช้ปัญญา มันไม่มีตัวผลัด ไม่มีตัวดึง มันจะไปของมันโดยสัจจะของมัน ถ้าสัจจะของมัน ถ้ามันไปเห็นจริงของมัน สมาธิต้องทำเหตุนี้ ไม่มีสมาธิภาวนามยปัญญาเกิดไม่ได้ ภาวนามยปัญญาเกิดบนสมาธิ เกิดบนสมถะ เกิดบนฐานที่ตั้ง ถ้าไม่มีฐานที่ตั้ง มันเลื่อนลอย

ทรัพย์สมบัติของคนอื่นทั่วโลกเยอะเยาะไปหมดเลย แต่ไม่ใช่ทรัพย์สมบัติของเรา ทรัพย์สมบัติในโลกนี้มีมหาศาล ทรัพย์สมบัติของเศรษฐีในโลก ในประเทศไทย เป็นเศรษฐีระดับโลกเยอะเยาะไปหมดเลย แต่ไม่ใช่ทรัพย์สมบัติของเรา ถ้าเราทำหน้าที่การงานของเรา เราหาเงินหาทองของเรา เป็นเงินทองของเรา นั่นจะเป็นทรัพย์สมบัติของเรา

เราทำสมาธิ สัมมาสมาธิ เราใช้สมาธิของเรา สมาธิเราสงบระงับขึ้นมา ถ้ามันฝึกหัดใช้ ปัญญาเป็นภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากสัมมาสมาธิจึงเป็นภวานามยปัญญา มันจะเป็นทรัพย์สมบัติของใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นเป็นสมาธิ ใจดวงนั้นเป็นสมาธิ ใจดวงนั้น ออกคันคว้า ใจดวงนั้นออกพิจารณาของมัน มันถึงมีทรัพย์สินขึ้นมาในใจดวงนั้น สัมมาสมาธิ ถึงสำคัญตรงนี้ไง

สัมมาสมาธิ เขาบอกว่ามันแก้กิเลสไม่ได้ แล้วทำไปทำไม

เพราะมันแก้กิเลสไม่ได้ แต่มันเป็นฐานที่ตั้ง มันเป็นตัวขั้ว มันเป็นจุดเริ่มต้น มันเป็นสิ่งที่พาให้ใจเวียนว่ายตายเกิด แล้วถ้าเราไม่เข้าไปสู่ใจของเรา เราใช้ปัญญาของเราโดยสามัญสำนึกอย่างนี้ มันก็เหมือนสามัญสำนึกว่า เราเป็นคนไทยใช่ไหม เราเป็นคนไทย เราเป็นส่วนหนึ่ง เรามีสิทธิในชาตินี้ ทรัพย์สมบัติ คุณิ เงินคงคลัง เงินของประเทศไทยเราก็มีสิทธิเพราะเราเป็นคนไทย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราเป็นชาวพุทธใช่ไหม เราเป็นชาวพุทธ เราใช้ปัญญาใช่ไหม เราก็ใช้ปัญญาของเราไป เราก็มีสิทธิ์ของเรา เรามีสิทธิ์นะ เราเป็นชาวพุทธ พระพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับอุบาสก อุบาสิกา เราก็มีความคิด เราก็มีสิทธิเหมือนกันนะ แล้วทรัพย์สมบัติของเราละ แต่ถ้ายกกลับมาสัมมาสมาธินะ เป็นของเรา แต่กว่าจะทำสมาธิได้มันก็มีปัญหาอย่างนี้

ฉะนั้น สมาธิแล้ว เป็นสมาธิ เขาบอกถ้ามันสงบ มันตั้งได้ มันอยู่ได้ มันสงบ

อันนั้นสงบก็คือความดีของเรา ความสงบคือความสุข ความสงบคือจิตมันไม่ฟุ้งซ่าน เห็นไหม เขาว่าวิมุตติสุขมันสุขอย่างไร สุขเวทนาเป็นความสุข เรารู้ได้ว่าเป็นความสุข แล้ววิมุตติสุขมันสุขอย่างไร

วิมุตติสุขมันสุขโดยเหนือโลก สุขโดยที่ไม่มีอะไรเข้าไปเจือปน นี่ก็เหมือนกัน พอจิตมันสงบ มีความสุข สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบมันก็มีความสุขของมัน มันตั้งมั่นของมัน อยู่ของมันได้ มันก็มีความสุขสงบ ปราศจากสิ่งใดๆ ก็ดีแล้ว รักษาของเราไป รักษาใจของเราไป ถ้าทำได้มันก็เป็นสมาธิ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าความสงบเป็นธรรมใหม่

สมาธิธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม นี้ธรรมนะ สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา สภาวธรรมนี้เป็นอนัตตา สิ่งที่เราศึกษาค้นคว้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนอนัตตา สอนความเปลี่ยนแปลง สอนอนัตตาที่มันแปรสภาพของมัน

ถ้ามันแปรสภาพของมัน เราเป็นคนเห็นใจของเรา เราเป็นคนเห็นใจของเรานะ เห็น กิเลสตัดหาความทะยานอยากในใจของเรา แล้วเราพิจารณาให้มันเป็นความแปรสภาพ เป็น ไตรลักษณ์ของมันไป เห็นใหม่ เป็น ไตรลักษณ์ เป็นอนัตตา

พอเป็นอนัตตา เราดูเราเห็น เรามีการเปลี่ยนแปลง มีการชักฟอก มีการกำหนด มีการ คายมันออก ถ้าคายมันออก นี่สิ่งที่ว่าปัญญาธรรมๆ ใจ นี่มันเป็น สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา

แต่เวลาถึงสังขธรรมแท้ๆ สังขธรรมแท้ๆ กลั่นออกมาจากอริยสัจ อริยสัจคืออะไร คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ นิโรธคือการดับทุกข์ ด้วยมรรค นี่กลั่นออกมาจากอริยสัจ จิตนี้กลั่นออกมา จากอริยสัจ

อริยสัจคือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค แล้วจิตนี้มันกลั่นออกมา นิโรธมันดับทุกข์ได้จริง มันดับทุกข์ได้จริงเป็นอกุปปธรรม ธรรมอย่างนี้ไม่ใช่อนัตตา เพราะอนัตตามันแปรสภาพไป ใหม่ อนัตตามันยังแปรสภาพของมัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้เราดูเราเห็น ตามความเป็นจริง แต่พอความเป็นจริง มันเห็นจริงแล้วมันจะแปรสภาพอีกใหม่ ถ้ามันเป็น ความจริงแล้วมันจะแปรสภาพใหม่

แต่ความที่เป็นอยู่ของเรามันแปรสภาพอยู่ แต่แปรสภาพนี้เราไม่รู้ไม่เห็นของมันตาม ความเป็นจริงใจ แต่ถ้าเราดูเห็นตามความเป็นจริง เราศึกษาเป็นความจริงแล้วเราสลัดทิ้งมันไป มันจะแปรสภาพอีกใหม่ล่ะ ถ้ามันไม่แปรสภาพมันก็เป็นอกุปปธรรม อกุปปธรรม อกุปปธรรม อกุปปธรรม อกุปปธรรม

สิ่งนี้สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม มันเป็น สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา เป็นสังขธรรม เป็นวิธีการ เป็นสังขะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ในธรรมจักๆ แต่เราปฏิบัติไปมัน ก็เป็นสภาวะแบบนั้นนะ แล้วผลที่มันได้รับล่ะ ที่เป็นอกุปปธรรม ที่มันได้แปรสภาพออกไป มันเป็นอย่างไรร

ไอ้นี้พูดถึงว่าทำต่อเนื่องไป นี่พูดถึงว่าเวลาเข้าสมาธิ

“ออกจากสมาธิ ตอนนั้นก็ไม่ได้ตั้งใจจะกะเกณฑ์เวลา แต่พอได้ยินเสียง ได้ยินเสียง
ธรรมรักษาธรรม ความสงบรักษาความสงบ อย่าเพิ่งออก ผมก็พิจารณาสังเกตในขณะนั้นก็ยัง
สงบอยู่ พุทโธต่อไปเรื่อยๆ และยังไม่มีการกิกายนอก ก็ทำพุทโธต่อจนรู้สึกว่ามันผ่อนคลาย ทำให้
มันผ่อนคลาย”

มันเป็น ๒ ประเด็น ประเด็นคือผลของมัน ผลของมันที่มันผ่อนคลายผ่อนคลายว่ามันวางใจ
เรารู้แล้ววาง ความที่รู้แล้ววางๆ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านสอนแบบนี้ การทำความสงบ
ของใจ ใจมันสงบแล้วมันมีสติมีปัญญารักษาความสงบนั้นได้ ถ้าความสงบแล้ว เห็นไหม
ธรรมชาติ ธรรมชาติรู้ ธรรมชาติที่มันต้องรู้ของมันอยู่ตลอดเวลา

สายตาของเรามีวัตถุสิ่งใดเข้ามาในคลองสายตา เราจะรู้ว่าวัตถุนั้นคืออะไร นี่ก็
เหมือนกัน พอจิตมันสงบ พอจิตมันสงบใช่ไหม มันสงบ แล้วถ้ามันผ่อนคลาย มันวางละ ถ้า
มันวาง มันวางมันก็จะละเอียดเข้ามา

แต่ถ้ามันไปรู้เห็นนิมิต เห็นต่างๆ เห็นความรับรู้ มันรู้ออกไป มันก็เหมือนสิ่งของมัน
เข้ามาคลองสายตาเราเห็นใจ เราเห็นแล้วเราไปตื่นตื่นอะไรกับมันละ เห็นแล้วอยากรู้ อยาก
เห็น อยากเป็น อยากไป อยากเข้าใจ คิดว่าสิ่งนั้นมันจะทำให้เกิดปัญญา แต่ความจริงมันไม่ใช่
สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องสามัญสำนึก เป็นเรื่องของโลก เรื่องของธรรมชาติที่มันรู้ รู้แล้วได้อะไรละ
รู้แล้วได้อะไร แต่ถ้าเราไม่รู้ละ ไม่รู้เราก็ไม่ได้ใช้จ่าย ไม่รู้เราก็รักษาใจให้มันคงขึ้นไปใช่ไหม

นิมิตรู้แล้ววาง เห็นไหม ครูบาอาจารย์ท่านสอนให้วาง สิ่งที่เราเห็นจริงไหม จริง แต่สิ่ง
ที่เห็นนั้นจริงหรือไม่จริง ไม่จริง รู้จริงเห็นจริง แต่ความเห็นนั้นไม่จริง สิ่งที่เราเห็นนั้นไม่จริง ไม่
จริงเพราะมันเป็นนามธรรม ถึงให้วางๆ ถ้าวางแล้ว รู้แล้ววางๆ พอรู้แล้ววางมันละเอียดเข้าไป
รู้แล้ววาง ละเอียดเข้าไป

ถ้ารู้แล้วไม่วาง อยากรู้อยากเห็น รู้แล้วไม่วาง รู้แล้วรู้อย่างนั้น แล้วพอภาวนานะ คนที่
จิตมันมีจิตนิสัยแบบนี้ พอรู้เห็นสิ่งใด สิ่งนั้นพอรู้แล้วมันสำคัญตุนนะ เราดู คนนั้นคิดอย่าง
นั้น คนนี้คิดอย่างนี้ คนนั้นเป็นอย่างนี้ มันรู้ รู้ก็สำคัญ พอสำคัญปั๊บ ถ้าภาวนาต่อไป ถ้าไม่รู้
เราภาวนาไม่ดี ต้องให้รู้อย่างนั้น มันส่งออกไปเรื่อย ส่งออกไปเรื่อย เห็นไหม กรณีนี้เป็นกรณี
แบบแม่ชีแก้ว

แม่ชีแก้วพูดกับหลวงตาว่า ถ้าภาวนาไม่รู้ ไม่ออกรับรู้สิ่งใดเลย เหมือนกับไม่ได้
ภาวนา ถ้าภาวนาแล้วไปรู้เห็นต่างๆ อู้ฮู! เก่งมากเลย

หลวงตาท่านสอนนะ ให้รู้บ้างก็ได้ เพราะจิตนิสัย แล้วถ้ามันรู้ไว้ก็ได้ ก็ยังให้ ๕๐-๕๐ พยายามดึงไว้ คือเริ่มต้นสอน

ไม่ได้ อย่างนั้นมันไม่ใช่เหมือนภาวนา มันอึดอัด

ถ้าอย่างนั้นได้เลย ไม่ต้องมาคุยธรรมะกันเลย เพราะมันไม่ใช่ทาง

เห็นไหม พอไม่รู้แล้ววาง ถ้ารู้แล้ววาง ยิ่งรู้แล้ววางยิ่งสะสมเข้าไป วางแล้วไปไหนล่ะ พอวางแล้วไปไหน มันก็เห็นความผิดของตัวเอง เพราะมันวางเข้ามา ในตัวมันก็สมบูรณ์ใช่ไหม ในจิตนั้นก็สมบูรณ์ใช่ไหม ถ้าในจิตสมบูรณ์ ถ้ามันจับต้องได้ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันเกิดวิปัสสนาขึ้นมา

ถ้าวิปัสสนาขึ้นมา การวิปัสสนาคือการสำรวจ การคาย วิปัสสนาญาณให้รู้แจ้ง ความรู้แจ้งในใจของเรา ความรู้แจ้งในค้นหาความทะยานอยาก ความรู้แจ้งในอวิชา มันจะรู้แจ้งไปตรงนั้น นี่พูดถึงว่าถ้ามันรู้แล้ววาง นี่ประเด็นหนึ่ง

อีกประเด็นหนึ่ง

“แต่พอจะออกได้ยินเสียง ธรรมรักษารธรรม ความสงบรักษาความสงบ อย่าเพิ่งออกผมก็สังเกตในขณะนั้นมันก็สงบอยู่”

คนที่ไม่ภาวนา สิ่งที่ได้ยินได้เห็นรื้อยแปดพันเก้า เวลานั่งสมาธิไป โอ๊ย! เสียงมโหรี มันขับกล่อมดังไปหมดเลย เทวดามาเล่นดนตรีทิพย์ให้ฟัง ว่าไปนู่นนะ นี่มันรู้มันเห็นของมัน

เสียงไง เสียงมันมิได้รื้อยแปด คำว่า “เสียง” เสียงมันมิได้รื้อยแปด ถ้าเป็นอภิญญาหูทิพย์ ถ้าหูทิพย์นะ กำหนดแสง กำหนดจิตมันสงบได้ ความสว่างของจิต จิตมันสว่างออกไปได้มากน้อยแค่ไหน ตกลงที่ใด สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นจะได้ยินหมด แม้แต่ได้ยิน นี่พูดถึงทิพย์นะ นี่พูดถึงสมบัติ

แต่ถ้าเราไม่ได้หูทิพย์ เราหูหนึ่งนี้แหละ หูเนื้อนี้แหละ แต่เวลาจิตเราสงบ เวลาจิตสงบมันได้ยินเสียง นี่เขาเรียกสภาวะธรรม สภาวะธรรมเพราะจิตรับรู้ อายตนะกระทบ ถ้าอายตนะกระทบนะ เสียงที่เกิดขึ้นนี้ธรรมเกิด ถ้าธรรมเกิด

ถ้าจิตใจของใครทำสมาธิแล้วจิตมันสงบลงมา มันรู้มันเห็นอะไร เวลาธรรมเกิด ที่หลวงปู่มันบอกกับสมเด็จพระเจ้า “ท่านมัน เราอยู่กับตำรับตำรา เรายังต้องรื้อค้นตลอดเวลาเลย แล้ว

ท่านอยู่ในป่าในเขา หนังสือไม่มีสักเล่มหนึ่ง แล้วท่านไปค้นคว้าเอาอย่างไร ท่านไปศึกษาเอา กับใคร ท่านปฏิบัติได้อย่างไร”

โอ้โฮ! หลวงปู่มั่นท่านกราบนะ “เจ้าพระคุณ ข้าพเจ้านะ ฟังธรรมทั้งวันทั้งคืนเลย ฟัง ธรรมอยู่ตลอดเวลาเลยละ”

เวลาธรรมมันเกิดนะ คนภาวนาไปเวลาธรรมมันเกิดนะ ถ้าคนไม่ภาวนาหรือคนไม่ เชื่อนะ นักวิทยาศาสตร์กับธรรมะทะเลาะกันอยู่ตลอดเวลานี้ไง นักวิทยาศาสตร์ต้องเข้าห้อง แล็บ แหม! พิสูจน์ใหญ่เลย

แต่ถ้านักปฏิบัติละ ถ้านักปฏิบัตินะ ถ้าจิตมันสงบ ถ้าคนมีหลักนะ จิตสงบ เห็น งาม เห็นนั่นคืออะไร งามจิตเลย เห็นจริงหรือเปล่า

นี่ไง นักวิทยาศาสตร์ที่เขาทดสอบกันทางห้องแล็บ แต่นักธรรมะเขาทดสอบกันที่ใจ ใจ ทดสอบมาเลย ถ้ามันรู้มันเห็น งามมันว่านั่นอะไร

ที่นี้ส่วนใหญ่พวกเรา ไครนอนฝันนะ นอนฝันหรือภาวนาไปเห็นนิมิตนะ มาแล้ว ขับ รมมาจากกรุงเทพฯ เลย มาถึง “หลวงพ่อกุ อันนี้มันคืออะไร”

อ้าว! ก็มีฝันเอง มีภาวนาเอง โอ๊ย! มีงับรตมาถามถึงนี่เชียว เพราะอะไร เพราะ งามไม่เป็น งามไม่เป็น ตั้งสติไม่เป็น ทำความมั่นคงของใจตัวเองไม่ถูก

ถ้าทำความมั่นคงของใจตัวเองถูก เห็นใหม่ เด็กเล็กๆ น้อยๆ เอาไปทิ้งไว้กรุงเทพฯ มัน กลับมาไม่เป็นหรอก แต่ถ้าเราเป็นผู้ใหญ่แล้ว เราเที่ยวมารอบโลก จะเอาเราไปทิ้งไว้ที่ไหนก็ ได้ เอาไปทิ้งโลกพระจันทร์ยังกลับได้เลย จิตถ้ามันฝึกฝนดีแล้ว มันไปรู้ไปเห็นสิ่งใด มันไม่ ตื่นเต้นไปกับอะไรทั้งสิ้น มันเข้าใจได้ทั้งหมดนะ

เด็ก เอาไปทิ้งไว้กรุงเทพฯ นะ เด็กเขาไปแจ้งโรงพักว่าเด็กหาย พ่อแม่มารับด่วน เด็ก มันกลับบ้านไม่ได้ นี่ก็เหมือนกัน พอเราไปรู้ไปเห็น เด็กน้อย จิตใจที่ยังไม่มีวุฒิภาวะไปรู้ไป เห็นสิ่งใดมันก็ตื่นเต้นไปกับมันนั่นนะ เห็นใหม่ มันไม่วางใจ

ต้องรู้แล้ววาง หนึ่ง ถ้าเสียงมันเกิด เสียงอะไร ถ้าเสียงมันเกิดแล้วมีสติ เสียงก็คือเสียง เวลาบาลีขึ้นเลยนะ หลวงปู่มั่นเวลานั่ง บาลีขึ้นเลย บาลีว่าอย่างนั้นๆ เลย แล้วบาลีต้องแปล เป็นไทยอีก แต่ถ้าผู้ที่ปฏิบัติเวลามันขึ้นเป็นภาษาไทย นี่พูดถึงคนที่จิตเป็นปกตินะ

แต่ในปัจจุบันนี้จิตของคนเราส่วนใหญ่แล้วมันบกพร่อง จิตเป็นจิตเภท จิตเภทคือจิต
วิตกกังวล เอ็งไม่ต้องภาวนาเอ็งก็ได้ยินเสียงอยู่แล้ว

การได้ยินเสียงต้องได้ยินเสียงแบบสติสมบูรณ์ การได้ยินเสียงด้วยความเป็นปกตินะ
ถ้าจิตผิดปกติมันจะได้ยินของมัน ถ้าได้ยินอย่างนั้นต้องไปหาหมอให้หมอให้ยา แล้วต้องกิน
ยาด้วยนะ กินต่อเนื่อง เห็นไหม มันมี ถ้าความผิดปกติแล้วมันผิดปกติ มันไปรู้ไปเห็น ได้ยิน
อย่างนั้น ได้ยินแบบหูแว่ว ได้ยินอย่างนั้น ได้ยินอย่างนั้นต้องหยุด หยุดแล้วกลับมาพูด
กลับมาสร้างสติให้สมบูรณ์ พอสมบูรณ์แล้วจิตกลับมาเป็นปกติ

พอจิตเป็นปกติ ถ้าภาวนาไป ถ้ามันรู้เห็น เราเป็นปกติ เราเป็นผู้ใหญ่ เอาดูไปทิ้งไว้
ไหนก็ได้ เอาดูไปปล่อยไว้ไหนก็ได้ เอาดูไปปล่อยหมายความว่า จิตไปรู้ไปเห็นมันเห็นโดย
ธรรมชาติของมัน ไม่มีใครสามารถจะให้ธรรมชาติบังคับให้มันเป็นขึ้นมาด้วยความคาดหมาย
โดยความตั้งใจของเรา มันจะเป็นขึ้นมาด้วยอำนาจวาสนา มันจะเป็นขึ้นมาโดยจิตนิสัย มันเป็น
โดยข้อเท็จจริงของใจ

ถ้าเป็นข้อเท็จจริงของใจ เราก็แก่เป็นเปลาะๆ สิ่งนั้นเข้ามา ถ้าแก่เป็นเปลาะสิ่งนั้นเข้า
มา มันรู้มันเห็นอะไร มันไม่มีสิ่งใดน่าตื่นเต้นเลย มันเป็นสมุทัยทั้งนั้น สมุทัยคืออาการผลัด
และอาการตั้ง ตัณหา ภวตัณหา อยากรู้ อยากรู้ได้กับไม่อยากรู้ได้ ไม่อยากรู้ได้ก็ผลัด อยากรู้
ก็ตั้ง อาการตั้ง อาการผลัดอยู่อย่างนั้นนะ แล้วจิตเราละ จิตเราคิดข้อยู่อย่างนั้นใช่ไหม

ฉะนั้น เสียงใดที่มันเกิดขึ้น คราวที่แล้วตอบไปก็เหมือนกับไม่ได้ตอบ ทีนี้ตอบอย่างนี้
ก็หาว่าไม่ตอบอีก ไม่ตอบหมายความว่า สิ่งที่จะเป็นแบบนี้ จิตถ้ามันเริ่มต้นมันก็เป็นแบบที่
ผู้ถามถามมาอย่างนี้แหละ คือเรารู้เราเห็นเรากำลัง

นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมนะ “จะสอนใครได้ จะสอน
ใครได้ มันลึกลับซับซ้อนอย่างนี้จะไปสอนใคร สอนใคร”

เพราะเวลาเราคิด เราคิดแบบวิทยาศาสตร์ไง คิดแบบโดยสมอง เราคิดโดยโลกีย์
ปัญญา โลกเขาคิดกันได้แค่นี้ คิดแบบวิทยาศาสตร์ แล้วเวลามันเข้าไปเห็นตามความเป็นจริง
มันเหนือโลก งาม แล้วพองขึ้นไปนะ

แล้วในปัจจุบันนี้มันก็มีที่ว่าจิตบกพร่อง ถ้าจิตบกพร่องอย่างนั้น อย่างนั้นบกพร่อง
แล้วบกพร่องขึ้นมา พวกนี้พอปฏิบัติแล้วมันก็จะไปรู้ไปเห็น เสร็จแล้วเข้าโรงพยาบาลหมด
เลย เขาบอกอย่าปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติไปเดี๋ยวบ้าทุกทีเลย ใครปฏิบัติแล้วบ้าหมดเลย

แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นไม่เห็นบ้ำ ครูบาอาจารย์เราไม่เห็นบ้ำ เป็นเอกบุรุษหมดเลย มั่นไปบ้ำที่ไหนล่ะ เพราะปฏิบัติโดยสัมมาทิฐิ ปฏิบัติโดยความถูกต้องดีงาม มั่นบ้ำที่ไหนล่ะ

ถ้าปฏิบัติไป เวลาจิตมันผุดปกติแล้วก็หลงไปตามมัน อุปาทานไปตามมัน แล้วจะเอาความจริงมาจากไหนล่ะ มันก็ไม่มีความจริงนะสิ แต่ถ้ามีความจริง มันมีความจริงขึ้นมา ถ้าจิตมีความจริง เวลาที่มันเริ่มต้น เสียงมา เสียงที่เกิดขึ้น ธรรมรักษาธรรม ความสงบรักษาความสงบ อย่างเพิ่งออก

นี่ธรรมเกิด ธรรมรักษาธรรม ธรรมคืออะไรล่ะ สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม รักษาอะไรล่ะ รักษาสติธรรม รักษาสติธรรมไง สิ่งที่ธรรมมันเกิดนะ เหตุมันเกิด รักษาสติธรรม เห็นไหม วิบากคือผล ผลคืออะไรล่ะ ผลคือจิตเรากระทบนี้ไง ผลคือจิตเราที่เป็นสมาธินี้ไง ผลของจิตเราที่เป็นธรรมไง ถ้าไม่เอาธรรมรักษา เอาอะไรมารักษา

ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง เห็นไหม คนถือศีล ๕ ผู้มีศีลมีธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง คนที่มีศีลธรรม มีศีล ๕ เป็นคนมีเครดิตใช้ใหม่ คนนี้เป็นคนไม่พูดปด คนนี้เป็นคนไม่ลักทรัพย์ คนคนนี้มีเครดิต คนคนนี้ไปที่ไหนสังคมยอมรับ เห็นไหม ธรรมะคุ้มครองเขา ธรรมะคุ้มครองคนนั้น ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะจะคุ้มครองบุคคลคนนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมย่อมรักษาธรรม ความสงบย่อมรักษาความสงบ นี่ธรรมเกิด สอนเรา บอกเรา ที่พุทโธจนมันตั้งอยู่ มันตั้งได้ อยู่ได้ สงบได้ นี่ธรรมรักษาธรรม เพราะสติธรรม สมาธิธรรม พุทธานุสติ

นี่รักษาธรรม ธรรมรักษาธรรม นั่นคือสติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม รักษา พอเวลากำหนดขึ้นมาถึงที่สุดแล้วรักษาความสงบ มันตั้งได้ มันอยู่ได้ มันตั้งได้ มันอยู่ได้ มันก็เป็นสมบัติของเรา

แต่ถ้าเราทำให้มันชำนาญในวสี ชำนาญให้มันเข้าได้มากกว่านี้ แล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้ามันนุ่มไป ฝึกหัดใช้ปัญญา ใช้ปัญญาอ่อนกลับมาดูใจเราแน่แหละ ถ้าใจมันคิด ใจคิดเออ! แล้วใจมันคิดได้อย่างไรล่ะ แล้วมันคิดขึ้นมา ผลเป็นอย่างไร

คิดขึ้นมามันก็มีรูป มีเวทนา มีสัญญา มีสังขาร มีวิญญูณ มันมีของมัน มีขันธ ๕ มันถึงเป็นอารมณ์ได้ อารมณ์ความคิด อารมณ์นี้จับได้ จับอารมณ์ แล้วอารมณ์ประกอบไปด้วยอะไร

อารมณ์คือรูป รูปนี้เป็นสสาร สสารมันดิษฐ์ มันรับรู้สได้ยังไง มันมีเวทนา อ้าว! เวทนา ทำไมรู้ว่าเวทนาละ มันมีสัญญา สัญญามันจำได้ สัญญามันมาได้ยังไงละ สัญญามันมาแล้วมันก็มีสังขารปรุง สังขารปรุงมันรู้ตัวได้ยังไง มันรู้อารมณ์ได้ยังไงละ มันก็มีวิญญาณในอารมณ์นั้น มีวิญญาณมันรับรู้ได้ มันจับได้ นี่ไง ถ้ามันจับได้ มันพิจารณาได้ มันก็จะเป็นสติปัญญา ๔ ปฏิบัติตามสติปัญญา ๔ นี้เขาว่าอย่างนั้นนะ นี่พูดถึงถ้าทำของเรา ทำจริงได้มันจะเป็นแบบนี้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่า ธรรมรักษาธรรม ความสงบรักษาความสงบ อันนี้ธรรมเกิด ธรรมเกิดคือเรานั่งสมาธิไปแล้วสังขารความจริงมันมีอยู่ มันผูกขึ้นมา

แต่หลวงตาท่านสอนอย่างนี้ หลวงตาท่านบรรยายเยอะมาก ท่านบอกว่ากรณีอย่างนี้ คำว่า “ธรรมเกิด” มันอยู่ในบาลี อยู่ในธรรมบท มี ธรรมเกิด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเป็นกิริยาของใจมันเป็นแบบนี้

แต่ถ้านักปฏิบัติที่ช้าของ หลวงตาท่านช้าของมาก ท่านบอกว่ากิเลสมันเกิด เวลาความคิด หลวงตาท่านใช้คำว่า “กิเลสมันเกิด” แต่ในบาลีบอกธรรมเกิดนะ ธรรมคือสังขารมันเกิด แต่ถ้าหลวงตาท่านบอกว่ากิเลสมันเกิด เกิดเพราะอะไร เพราะมันเกิดแล้วมันสงสัยเกิดแล้วมันก็วิตกกังวล ถ้าเกิดแล้วถ้าเป็นคุณงามความดี เกิดแล้วมันก็อยากได้อีก

จริงๆ คือธรรมเกิด แต่ธรรมมันเสวยแล้วมันก็ผ่านไป ธรรมเกิด เรารับรู้แล้วมันก็ผ่านไป สิ่งที่ยากได้ยากดินั้นกิเลสเกิด ความช้าของของหลวงตาท่านแยกได้เลย ท่านแยกได้เลย ว่านี่กิเลสมันเกิด แต่ในข้อเท็จจริง ในสังขาร ในทฤษฎีเขาเรียกว่าธรรมเกิด

ชื่ออันนี้ ชื่อที่การผูกขึ้นมาเขาเรียกว่าธรรมเกิด แต่ความช้าของของหลวงตาท่านบอกว่ากิเลสมันเกิด เพราะพอธรรมมันผ่านไปแล้ว ความอยากได้ อยากดี อยากเป็นนั่นนั่นกิเลส เห็นไหม ความช้าของของผู้ที่ชำนาญจะเอาสิ่งที่เป็นมาอธิบายให้เราฟังได้แล้วพอเราเป็นขึ้นมาแล้ว เป็น

ฉะนั้น เราตอบปัญหาเพื่อให้ผู้ถามนี้คลายความสงสัย ให้ผู้ถามปัญหานี้ไม่ต้องเครียด เดียวบอก “แหม! หลวงพ่อ หลวงพ่อหยอกเอาเจ็บๆ”

เพราะว่าเราเห็นประโยชน์ไง เราเห็นประโยชน์กับนักปฏิบัติทั้งหมด สิ่งที่คุณเขาไปรู้ไปเห็นมันเป็นวิทยานิพนธ์ แม้แต่ชีวิต ชีวิตคนหนึ่งเวลาปฏิบัติมาทั้งชีวิตเลย แล้ว

เขาเขียนตำรา นั่นนะวิทยานิพนธ์ของเขา นักปฏิบัติแต่ละคน พอใครเข้าไปประสบ มันก็เหมือนวิทยานิพนธ์ คือเขาพยายามจะทำ พยายามจะทำวิทยานิพนธ์ ทำได้หรือทำไม่ได้ เห็นไหม การเขียนวิทยานิพนธ์ การจะสร้างวิทยานิพนธ์ จะสร้างโครงสร้างเรื่องอะไร ฉะนั้น ในการปฏิบัติ ใครประสบสิ่งใด เราเอาสิ่งนี้มาขยายความให้คนได้ยินได้ฟัง ให้คนเป็นคณาจารย์ให้คนได้ปัญญา

ฉะนั้น คำถามที่แล้วเราถึงได้ตอบแยกแยะ เราตอบแยกแยะแจกแจงไปหลายเรื่อง หลายราว เพื่อให้คนที่เขื่อนักปฏิบัติจับประเด็นได้ ถ้าใครมีปัญหาอย่างนั้น ใครกำลังประสบอย่างนั้น อ้อ! เหมือนเราๆ ก็จบไปเลย

ฉะนั้น แต่พอตอบไปแล้ว ให้อีกคำถามเลยต้องถามมาใหม่ใจ “ความสงบใช้ธรรมใหม่ครับ”

แสดงว่าที่ถามครั้งที่แล้ว ตอบจนคนฟัง เจ้าของคำถามไม่เข้าใจ ถึงถามมาใหม่ว่า “ความสงบใช้ธรรมใหม่ครับ ขอถามสั้นๆ ครับ”

เห็นใจนะ เห็นใจเพราะการประพาศปฏิบัตินี้แสนยาก แสนยากนะ ทำมาหากินเราว่ายากอยู่แล้ว มาบังคับตัวเองนั่งเฉยๆ นั่งนิ่งๆ โอ๊ย! ทุกข์ยากกว่าเยอะเลย แล้วพยายามจะเอาใจไว้กับตัวมันยิ่งยากเข้าไปอีก ฉะนั้น การปฏิบัตินี้แสนยาก ทีนี้แสนยากขึ้นมา เวลาเราประสบสิ่งใดขึ้นมา เราถึงได้สงสัย สงสัยแล้วมีครูบาอาจารย์ เราก็ไม่อยากจะเสียเวลาใช้ใหม่ถึงได้ถามมา

เราเห็นเป็นประโยชน์ คราวที่แล้วเราตอบแยกแยะไปหลายแง่หลายมุมจนคนถามปัญหาขวาง ถึงต้องถามมาใหม่ว่า “ความสงบใช้ธรรมใหม่ครับ”

เราบอกใช้ สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม เอวัง